

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Cautela Confessarii Pro Foro Sacramentali Occasione
Decretorum S. M. Alex. VII. Innoc. XI. Et Alexandri VIII. ...**

Matthaeucci, Augustín

Francofurti Ad Moenum, 1711

§. XIX. Temperantia.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40684

§. XIX.

Temperantia.

142. **Q**ueritur. Quid sit temperantia?

Resp. Est virtus, qua moderatur delectationes corporis maxime ex cibo, potuque, & venere perceptibiles: dicitur moderatur: nam non omnino tollit usum delectabilem, quia aliàs non esset virtus, quæ mediocritatem servat: propterea contra rationem, & per defectum contra temperantiam peccat, qui nec cibo, nec potu uti vult, & debitum exigenti legitime in matrimonio reddere recusat.

Hinc nota objectum materiale temperantia esse omnes delectationes corporeas, sed praesertim, quæ ex cibo, potu, rebusque venereis percipiuntur. Nam temperantia circa delectationes sensuum versatur, superans in illarum usu difficultatem specialem, ne illis homo utatur præter mensuram rationis, aut præter finem indebitum: formale verò esse earundem delectationum usum honestum, hoc est, rationi consentaneum, ad quem ipsa inclinatur.

143. **Q**ueritur. Quæ virtutes ad temperantiam, tamquam species spectent?

Resp. Sequentes. Abstinencia, Sobrietas, Castitas, Pudicitia.

Queritur. Quid sit abstinencia: Quid Sobrietas?

Resp. Abstinencia est virtus, qua moderatur delectationem cibi, & potus in edendo, & bibendo sic, ne quis, habita ratione valetudinis, & persona, mensuram rectæ rationis non excedat, nec

plus edat, aut bibat, quam ad humanam vitam sustentandam, illiusque functiones exercendas, est secundum prudentis arbitrium necessarium.

Sobrietas verò est, qua ita potum moderamur, ut non noceat usui rationis.

Dices. Ergo non abstinencia, sed sobrietas potus usum moderatur.

Resp. Distinguas hæc duo, ita potum moderari, ut immoderatus non noceat usui rationis per ebrietatem; & ita eum moderari, ut quis ob delectationem in bibendo non plus bibat, quam decet. Secundum spectat ad abstinenciam, quæ cibi, & potus delectationem impedit. Primum verò ad sobrietatem, quæ prohibet impedimentum rationis in usu.

144. **Q**ueritur. Quæ vitia opponantur abstinencia?

Resp. Per defectum opponitur *indiscretia abstinencia*: per se non est mortale, sed fit per accidens propter nocentium, quod quis inferret suæ salutis, debiendo in assumendo cibo necessario. Per excessum Gula, de quo lib. 2. cap. 6. nu. 7. & §. & cap. 8. num. 46.

145. **Q**ueritur. Quæ vitia opponantur sobrietati?

Resp. Per defectum est vitium inordinatum: per excessum verò ebrietas, quæ est inordinatus potus privans usum rationis. Est de se peccatum mortale, quia cum ebrietate non potest servari charitas. Si ex charitate te amas, debes tuum tibi velle bonum: adeoque, & bonum usum rationis, per quod principaliter in operando à brutis distingueris, quod bonum per ebrietatem tollitur. Hoc applica ad incitantem alios ad se inebriandum.

Dices.

Dices. Etiam per somnum ratio plene constringitur, & amittitur, qui tamen per se non est mortale, ergo, &c.

Resp. Discrimen est, quia somnus est naturæ debitus, & ad reparandas vires, etiam rationis, ordinaria lege necessarius, excitatoris voce auferibilis, neque alicujus voluptatis immodicum usum supponit: propterea paritas inter somnum, & ebrietatem instituenda non est. Vide d. cap. 6. num. 7.

146. Quæritur. Quid sit castitas?

Resp. Vide pariter lib. 2. cap. 28. num. 2. Castitati opponitur luxuria, de qua, e- jusque speciebus ibid. Ubi diximus, quemlibet actum venereum cum plena advertentia exercitum, extra legitimum matrimonium esse mortale: cum tunc quis eo utatur contra ordinem rationis, hoc est, non juxta finem, ad quem natura per se illum instituit, hoc est, non ad procreationem, & proles educationem, nec in bonum speciei, aut in remedium incontinentiæ, ut ibi fufius.

147. Petitur. An possit intendi, & permitti ad salvandam propriam vitam?

Resp. Negativè. Quia inordinatè exercetur: bonum enim speciei, ad quod natura ordinavit actum venereum, prævallet bono individui.

148. Quæritur. An in peccatis contra castitatem possit quis excusari a mortali ex parvitate materiæ.

Resp. Negativè. Conveniunt DD. parvitatem materiæ in rebus venereis non dari; idè quævis etiam minima delectatio, ubi ex defectu plenæ advertentiæ non est solum venialis, semper mortalis censetur. Idque sive delectatio consideretur secundum se, sive ratio-

ne periculi proximi: Si consideretur secundum se patet: nam quævis venerea delectatio ex natura sua ordinatur ad actum venereum; adeoque, sicut extra matrimonium sub mortali prohibetur actus quicumque venereus, ita & quævis delectatio: cui enim prohibetur ultimus actus, & prohibita sunt dispositiones ad illum: natura enim tendit ad completum, ergo eui prohibet complementum, ei simul inchoationem interdicat. Evidens est quoque habita ratione periculi; nam quis potest fidere in delectationibus venereis semitam, & mensuram servaturum sine periculo, ne à minima illectus in majorem, immodè & in actum externam consummatum prolatur? id suadet in eas proclivitas appetitus sensitivi; idque ostendit Sympathia venereæ delectationis ad sensum, in quo suaviorem tentationem excitat. Ergo, ne dicatur naturæ esse permissum maximum ad peccandum, ac ad nocendum speciei illicitum, ex capite etiam proximi periculi omninò asserendum, & minimam Venereæ delectationem plenè voluntariè admissam, extra matrimonium esse lethale, & sub tali jure naturæ prohibitam.

149. Petitur. An omnes actus contra castitatem sint ex natura sua mortalia?

Resp. Affirmativè. Ex generali regula, quod tunc mortaliter peccamus, cum actus, qui ponitur, non potest stare cum charitate. Charitas autem stare non potest cum actu venereo, vel dispositionibus ad ipsum. Nam charitas vult proli bonum physicæ existentia, & moralis educationis (natura enim ex eo per se in-

(T) 3

tendit

tendit ipsam nasci, & rectè postea educari) actus autem venereus proli præjudicat, vel quoad esse, ut accidit in peccatis contra naturam; vel quoad educationem, ut contingit in aliis speciebus luxuriæ; vel continentiam offendit.

Nec obstat, quod semper non inferant. Nam mortaliter peccat, qui minima excitat scintillam ordinatam ad incendendum campum, estò per accidens non sequatur incendium; in moribus attenditur id, quod est per se, non quod est per accidens, prout loco citato diximus.

150. Quæritur. *Quid sit pudicitia?*

Resp. Est virtus moderans signa impudicæ provocantia, scilicet venereas delectationes; ut sunt aspectus, oscula, amplexus, &c. Quæ per ea ita regulantur, ut extra matrimonium non exercentur ex amore, & affectu libidinoso, vel cum proximo periculo ad libidinem. Nam tunc sunt peccata mortalia; cum ad delectationem veneream, & copulam carnalem sua natura ordinentur, & tendant, tamquam viæ, dispositiones, & inchoationes.

151. Conceditur, oscula, amplexus, & tactus ex se esse signa indifferentia, ac ubi ex antiqua consuetudine introducta sunt in signum honesti amoris esse licita ad eum ostendendum. Cæterum cum prævidetur periculum libidinis, saltem in comparte, & ibi abstinendum est. Quod si cautissimè est procedendum in locis, in quibus ex consuetudine exercentur ad talis amoris expressionem, quæ cautela non erit necessaria in locis, in quibus antiqua consuetudo ea in signum honestæ

amicitiæ non introduxerit? Vide loco cit. cap. 3. num. 50.

Ad castitatem etiam spectat honestas, quæ aliud non est, quàm habitus inclinans ad non libenter loquenda, nec audienda, nec tangenda, quæ spectant ad venereas, etiam cum delectationes non causarent. Quos enim tales videmus, honestos appellamus.

Quæritur. *Quæ virtutes sint annexæ temperantiæ?*

Resp. Mansuetudo, Clementia, Modestia, Humilitas, studiositas, & Eutrapelia.

152. Quæritur. *Quid sit mansuetudo?*

Resp. Est virtus iræ moderatrix, nam sinens eam exurgere, nisi contra quod oportet, ut oportet. Et quanto tempore oportet. Mansuetudo non ita iram coerces, ut absolute omnem prohibeat (cum excessum dumtaxat, & iram (per vitium dictam) comprimat, ne quis irascatur, vel appetat vindictam, cum non debet, & contra quos non debet) & iræ defectum abhorreat, quo quis, dum oportet, nec irascitur, nec iræ (per zelum nuncupata) vindictam appetit.

Quæritur. *An mansuetudo obliget sub mortali ad suum altum?*

Resp. Ad actum internum, seu voluntatem paratam, & dispositam ad exercendos actus mansuetudinis, quando sine illorum exercitio non potest servari charitas, aut mediâ, sine quibus charitas non servatur, semper obligat sub mortali; at non nisi per accidens, ratione nimirum alterius virtutis. Ad externum verò obligat in facti contingentia, & dum casus occurrit, in quo, nisi exerceatur actus mansuetudinis, charitas sit emittenda,

tenda. Per omissionem actus mansuetudinis peccant, præsertim Superiores, & Judices, qui contra Potentiores, vel alios non commoveantur per iram, zelando Dei honorem, & observantiam legum, sed tacent, & propria munera non implent; quo casu directè peccant, & contra charitatem non procurantes bonum publicum, & contra justitiam legalem, cujus finis est tollere injustitias, & mala in Republicam.

153. Quare advertas, quòd ira per zelum est bona, ut cum Superior V. G. adversus vitium ex zelo, & quando, & quantum oportet commoveatur, ut corrigatur: de qua procedit illud Psalm 4. *Iraesimini* (ira per zelum contra vitium) *Et nolite peccare*, excedendo mensuram rationis; nam in isto casu ira est mala, & vitiosa, cum sit inordinata, à recta ratione exorbitans: & de hac dicitur, quod sit *inordinatus appetitus vindictæ*. Qui appetitus si sit inordinatus ex parte objecti, ut optando vindictam injustam; vel justo majorem, vel exequendam propria auctoritate, vel, ut satiati-vam hominis irati, est ex genere suo semper peccatum mortale, quia charitatem destruit. Solum potest excusari, si desit perfecta advertentia, vel ex parte vindictæ, & punitionis, quæ minima sit; nam tunc est veniale.

Si verò sit inordinatus ex parte modi, hoc est, tendat, utique in justam vindictam, & punitionem, sed quis internè nimis ardentè excandescens externè plura signa iræ ostendat, ac, ut nimis asperè, quam oportet, procedat, est ex genere suo peccatum veniale. Siquidem quilibet appetitus inordinatus, & extra

limites rationis semper est peccatum mortale, vel veniale juxta inordinationis qualitatem. Cæterum potest fieri mortale per accidens, vel ratione scandalii; vel, si quis ex ira commotione graviter in Deum, vel proximum delinquat, blasphemis, injuriis, maledictis, &c.

154. Pœnitentes, qui se accusant per defectum contra mansuetudinem peccasse, quatenus siluerunt, dum agebatur de Dei offensa, & vitiis corrigendis à Potentioribus commissis, nec suppressere, & emendare curant: excitentur à Confessario ad justam iram, ostendendo gravitatem propriæ obligationis, ad quam ex justitia, & in vim officii tenentur. Dum verò aperiunt per excessum contra eam deliquisse, appetendo ex parte objecti injustam vindictam, vel majorem, quam mereatur delictum, contra quod irati sunt, moneantur de obligatione, quam habent ex charitate optandi bonum proximo, & ex justitia non inferendi ei malum. Si autem reperiantur excessisse ex parte actus nimis irascendo, moneantur, ut iram ad rationis dictamen referant.

Nota iratum differre ab iracundo; quia iratus ex causa provocatus excandescit, sed intra limites rationis; iracundus verò ex quacumque causa, & contra dictamen rationis ad iram semper movetur.

15. Quæritur. *Quid sit clementia?*

Resp. Est virtus, quæ considerata conditionis personæ, loci, & temporis, moderatur pœnas reis debitas, prout id patitur ratio justitiæ. Distinguitur à mansuetudine, quia mansuetudo moderatur, & refrenat iram, quæ movet ad pœnas dandas;

dandas; clementia verò non nihil dimi-
nuit ex pœna, quæ reis juxta leges de-
betur.

156. Hinc nota, quod sicut ex dictis
lib. 2. cap. 23. num. 1. intra latitudinem ju-
sti præti datur infimum, medium, & ri-
gorosum: ita intra latitudinem pœnae
juxta potestalia esse infima, alia media, &
alia rigorosa. Clementia animum ita
moderatur, ut semper eligatur pœna infi-
ma ex iis, quæ sunt infligendæ per justi-
tiam: seu operatur, ut clemens de pœnis
retribuatur infra condignum,

157. At petitur. *An clementia obliget
ad suum actum sub mortali?*

Resp. Negativè. Qui hic, & nunc eli-
git aliquid justum, non peccat, quia non
eligit medium impossibile cum cha-
ritate. Ergo nec per se loquendo peccat,
qui pœnam, aliàs justam, sed rigorosam in
reum eligit.

Clementia per excessum opponitur
crudelitas, per quam quis ex animi, quasi
cruditate, pœnam irrogat ultra culpæ
meritum. Distinguuntur hæc tria, *Seve-
ritas, sevitia, & crudelitas.* Severus
dicitur, qui reis semper impo-
nit pœnam justam supremam. Sævus,
seu ferus est, qui in castigando non respi-
cit culpam rei, sed delectationem pro-
prium in hominis cruciati, & pœnis.
Crudelis verò nominatur, qui, non nisi
supposita culpa, pœnam imponit, sed ju-
sto majorem. Severus actum clementia
non exercet, sed non peccat, quia, eo non
obstante, pœnam justam imponit, Sævus
peccat contra donum pietatis, & inhu-
manum peccatum committit, quia con-
tra hominis naturam est delectari in cru-
ciatu, aliorumque pœnis. Crudelis au-

tem committit peccatum contra clemen-
tiam; & quidem mortale per accidens,
quia imponens pœnam justo majorem,
charitatem, & justitiam lædit. Videas
Layman. *Theol. moral. lib. 3. sect. 4. de
temperant. nu. 22.*

Per defectum opponitur *nimia leni-
tas*: per quam pœna justa remittitur, vel
mitigatur, ubi recta ratio dicitur severita-
te utendum esse ad delinquentem emen-
dandum, & publicum bonum servan-
dum, promovendumque; est peccatum
grave, vel leve proportionem damni, quod
ex remissa castigatione provenit.

158. Queritur. *Quid sit modestia?*

Resp. Est *virtus, quæ modum statuit,
quem quis servare debet in humanis af-
fectibus, & actibus externis.* Sciendum
est, quod ut homo sit perfectè virtuosus,
non modò eget virtutibus Theologicis,
Fide, Spe, & Charitate ad rectè se
gerendum in ordine ad Deum; & justitia,
ac virtutibus ipsi annexis, ut id agat in
ordine ad proximum: & aliis, ut in ordi-
ne ad se rectè disponantur moderando
passiones appetitus sensitivi: vel irascibi-
lem per fortitudinem, eique annexas vir-
tutes: & per Temperantiam, aliasque
ad eam reducibiles, concupiscibilem;
sed eget etiam virtute, qua rectè se
gerat in ordine ad hæc exteriora, sive sunt
corporis gestus, & motus, sive ornatus,
& corporis cultus. Ad utrumque est ne-
cessaria Modestia, quæ præfata ita com-
ponit, ut nihil in eis sit, quod cujusquam
offendat aspectum. Illa, quæ occupatur
ad componendas etiam in seriis actio-
nes externas, juxta sexum, ætatem, sta-
tum, conditionem, &c. modestia mor-
um appellatur: illa verò, quæ cum or-
natu,

nata, cultuque personæ, familiæ, domus, &c. modum tenet, modestia in cultu externo, seu ornatus nuncupatur.

159. Quæritur. An modestia, morum dicta, obliget sub mortali?

Resp. Negativè, per se loquendo, bene vero per accidens, dum per actionem immodestam, quis præjudicat charitati, proximum graviter scandalizans.

160. Quæritur. An modestia cultus externi, vel ornatus de se obliget sub mortali?

Item negativè per se loquendo, bene verò per accidens, in casibus, quos dat S. Carolus in instructionibus editis pro Confessariis, ut infra.

I. Si quis vestitu splendidiore induitur, vel eo se ornat ad finem peccati mortalis.

II. Qui sumptuosi vestimenti gratia, vel ipse delinquit, vel alii ejus nomine præceptum Domini, vel Ecclesiæ transgrediuntur.

III. Qui causam præstat conjugii, ei sive, quorum sustentatio ad eum spectat, ut plusquam privata opes ferunt, in vestitum impendant.

IV. His adde eos, qui ornatus gratia, non sine peccato mortali supersedent elemosynis necessariis: aut legata pia non exequuntur; aut similia, quibus obstricti sunt, complere negligunt.

V. Qui pro veste mercedem operariis denegant solvere, vel differunt.

VI. Qui ere alieno se obruunt, ut cum tempore solvendo paros non sint futuri.

VII. In hoc ordine ponendi sunt, qui Matthæi Cantela Confess.

ut se splendide vestiant, detrimentum proximo notabile inferunt.

VIII. Qui ita se exhauriunt, ut filias, cum ad aetatem nubilem pervenerint, in matrimonio collocare non possint.

IX. Non solum mortaliter peccatur, cum expensa facta in vestibus ordinem, & facultatem domesticam excedunt: verum etiam peccatum committitur in modo se se exornandi: ut, si ornatus ad lasciviam pertrahat: ut revera per se pertrahunt mulierum reſeratis sinus, detecta contra modestiam brachia, cæteraque hujusmodi corporis nuditates? Vide dicta superius § 5. nu. 36.

161. Quæritur. Quid sit humilitas?

Resp. Est virtus refranans animum, nè homo plusquam decet, tendat ad excelsa, honores, & dignitates, ratione quarum velu super alios ire.

Dices. Ergo aliquem honorem, & æstimationem humilitas admittit, ut optime deducitur ex clausula, ne homo plusquam decet, &c. quod videtur esse contra humilitatis naturam: cujus hæc sunt officia: Unum, hominem Deo subicere: & aliud, infra ceteros hominem deprimere.

Resp. Concedendo consequentiam. Humilis indebitam excellentiam, honoremque, vel æstimationem fugit, & debita solum est contentus, ea nimirum, quæ sibi ratione officii, & muneris debetur: ratione cujus iuste exigitur, juxta illud ad Romanos 13. reddite omnibus debita, cui vestigal, vestigal, &c. cui honorem, honorem. Homo potest se considerare secundum se, & ea, quæ ex se ipso habet: & secundum Dei dona. Sub primâ inspectione cum non habeat, nisi

(U)

defe-

defectum, & imperfectiones, honore dignus non est, & necessario debet reputare se inferiorem ceteris, in quibus considerat Dei dona, Prælaturam, officium, &c. ob quæ honorem dignitati debitum non modò acceptare, verum etiam exigere potest. Hinc est, quod viri Sanctissimi permiserunt se honorari ratione officii, & dignitatis, considerante ista, non ut quod proprium, sed ut aliquid Dei hoc est à Deo acceptum. Sæpè verò ad humilitatis heroicæ exercitium, considerantes se ipsos imperfectionibus onustos, ad vitia proclives, & mille periculis expositos, nec honorem debitum dignitati sibi exhiberi permiserunt; & ne obtinerent, ad spehuncas accelerunt, & sæpè insaniam, & simplicitatem monstrarunt, ut ab hominibus despicerentur: ut de S. Francisco legimus, qui se maximum peccatorem reputabat, considerans, quod, si alii recepissent dona, quæ sibi ex Dei gratia fuerunt collata, magis Deo reipondissent, quam ipse ex suo defectu fecerit. Legendus Lauræa supra disp. 31. art. 4. §. 6.

162. Quæritur, *An humilitas obliget ex genere suo sub mortali ad suum actum?*

Resp. Affirmative loquendo de ea, prout respicit subjectionem hominis ad Deum, ejusque legi, & Superiori præcipienti. Nam non possum sine mortali hanc subjectionem fugere, ut agam contra legem Dei, vel Superioris, & dum subesse nolo, charitatem non servo, nec Deum, aut Superiorem diligo, quia positivè nolo illis bonum meæ subjectionis eis debitum. Nec possum ex parvi-

tate materiæ excusari à mortali, quia dum nolo subesse, etiam si præciperent, ut festucam levarem, totam auctoritatem contemno; quod quid leve non est, sed gravis irreverentia, & contemptus ipsorum.

163. Quæritur, *Quæ vitia opponantur humilitati?*

Resp. Per excessum opponitur Superbia, hoc est, quasi *super se ire*. Quæ describitur, est *inordinatus appetitus propria excellentiæ*. Hæc dum est perfecta, hoc est talis, ut quis ita desideret excellere, ut nec Deo, ejusque divinæ legi, aut Superioribus tenentibus vicem Dei in nostra directione, nolit subesse; est mortalis. Vide lib. 2. cap. 28. n. 39. & 40.

164. Quæritur, *Quid sit studiositas?*

Resp. Est *virtus, quæ modum, & ordinem sciendi constituit, ut non excedamus, nec deficiamus in addiscendo, sed proficiamus, quo ordine, quo studio, quo fine nosse quaque oporteat*; hoc est, ut scientiam quæramus, & desideremus non ad inanem gloriam, aut curiositatem, sed ut medium, quo nos ipsos, & deinde alios, dirigamus in ordine ad salutem. Unde nullus studere debet præcisè, ut doctus, & sciens sit, sed ut per doctrinam utilis sibi, & aliis existat.

165. Petitur, *An studiositas obliget sub mortali ad suum actum?*

Resp. De se non obligat, sed solum per accidens, cum nimirum scientia, & cognitio est medium necessarium ad servandam charitatem. Propterea sub mortali obligamur ad discenda necessaria ad salutem, ac symbolum Apostolorum, quod pertinet ad fidem: Oratio: em Dominicam, quæ tangit actus spei; & præcepta

cepta decalogi, ac Ecclesie, quæ tangunt actum charitatis: & numerum Sacramentorum, &c. Hæc generaliter tenentur omnes Christiani scire. Confessarius tenetur sub mortali scire necessaria pro rectè exercendo suum munus, Doctoris, Medici, & Judicis: distinguere, lepram à lepra, circumstantias peccatorum, requisita, ut Sacramentum sit validum, Universaliter quilibet sub mortali scire tenetur, quæ ad suum statum, & officium spectant.

Studiositati per defectum opponitur voluntaria ignorantia, & negligentia: per excessum verò curiositas.

166. *At petitur. An ignorantia voluntaria sit ex genere suo peccatum mortale?*

Resp. Negativè, quia studiositas, cui opponitur, ex dictis per se non obligat sub mortali; sed per accidens esse potest; cum per ignorantiam præjudicatur Charitati.

167. *Quæritur. An Curiositas ex suo genere sit peccatum mortale?*

Resp. Negativè, ex eadem ratione. Sed interdum per accidens est mortale aut ratione objecti illiciti, aut finis, aut periculi: Sum curiosus, per tactum, tangens, quæ habent annexam delectationem veneream; per visum, aspiciens mulierem ad concupiscendum: per auditum, audiens detractiones, notabiliter lædentes proximum: per gustum, sumens in notabili quantitate cibos prohibitos, pecco mortaliter.

Sum curiosus, studens Astrologiæ judiciariæ, pecco mortaliter, quia expono me periculo abutendi ipsa, propter quod etiam eam Ecclesia prohibuit. Ex curio-

litate lego libros prohibitos, pecco mortaliter, faciens in re gravi contra prohibitionem Ecclesie: nec excusor, si paucas lineas legam, dum ex earum lectione gravis mihi imminet ruina spiritualis. Ex curiositate inspicio exercentes actum matrimonialem; à Dæmonibus cognitionem rerum peto, mortaliter pecco. Generaliter est ex sua natura mortale, studere cognitionibus sensitivis, quæ sunt contra castitatem; & studere cognitionibus intellectivis, in quibus est periculum proximum gravis damni spiritualis. Atque ita dum poenitens se de curiositate accusat, interrogetur, in quo genere, & circa quæ curiosus fuerit.

168. *Quæritur. Quid sit Eurapelia?*
Resp. Est virtus, quæ decorem servat in dicitis, factis, ludicris, jocis, & ludis ad animi quietem, & corporis recreationem. Propterea in eorum usu tria cavenda sunt.

I. Ne delectatio quaratur in operationibus, aut verbis turpibus, nocivis, & mendacibus, prout apud plures est in usu, qui in conversationibus, & recreationibus aut obscenè loquuntur, vel proximo in re gravi detrahunt, aut per mendacia perniciose procedunt.

II. Ne gravitas animi totaliter resolvatur.

III. Ut joci, & ludi congruant dignitati personæ, tempori, loco, statui, ætati, &c.

169. *Quæritur. An Eurapelia obliget sub mortali?*

Resp. Negativè, loquendo per se: licet per accidens possit quis contra eam mortaliter peccare, cum nimirum ex aliis capitibus præjudicat charitati; vel, in jo-

cis commiscendo, quæ sunt contra Deum, vel proximum; aut propter jocos Ecclesie præcepta non servando, aut sibi in salute, aut facultatibus grave damnum inferendo, &c. aut ludendo ludis à Principe prohibitis, vel utendo fraudibus.

Quibus in casibus peccat contra Eutrapeliam per excessum: per defectum vero, dum nec ipse jocatur numquam, aut ludit; & honeste jocantibus, ac ludentibus molestus est, durus, asper, & agrestis; & potest esse mortale, si propter tuam crudelitatem occasionem præbeat litigii: excessus semper est magis culpabilis.

170. Quaritur. Titius aperit Confessario se occupari in arte jaculatoris, & histrionis, petit, an in eo peccet mortaliter?

Resp. Peccat mortaliter, si deficiat in prima regula Eutrapelie tradita nu. 168. & si à catholicis, & piis Principibus non sit permissus: vel, si propter tale ministerium, præcepta Dei, & Ecclesie non servat: non jejunat, Missam non audit, & propria saluti nocet: nec absolvi potest, nisi cesset.

171. At petitur. An possit pro officio ludicro, & jocosæ mercedem recipere?

Resp. Moderatim potest: quia non tenetur in eo gratis astantibus famulari, nec suum laborem in eorum recreationem eo tempore dirigere.

§. XX.

Prudentia.

172. Prudentia est habitus intellectualis, quo intellectus inclina-

tur ad cognoscendum, quænam in particulari sint, vel non opportuna media ad actiones morales elicendas. Dicitur virtus moralis, licet sit habitus intellectus, non voluntatis, quia est proxime directiva actionum moralium, quorum est mensura, & regula proxima. Cum enim voluntas sit potentia cæca, non potest prosequi, quod honestum est, nisi per intellectum hic, & nunc ei præ ostendatur. Atque ita prudentia est necessaria, ut in singulis operationibus, consideratis circumstantiis, mediocritatem, & honestatem dicter, & ostendat: ut hæc ira, iste esus, hæc tristitia, iste sumptus mediocris est, nec major, nec minor, quam oportet, comparatione operantis, hoc loco, hoc tempore, &c. prout D. Thom. cit. g. 147. Quapropter prudentia censetur, veluti forma generalis omnium virtutum moralium. Legantur Layman. ubi supr. Campion. p. 2. instruct. pro Confessario. à cap. 15. ad. 56. Poncius Curs. Theol. disput. 23. aliique. ubi agunt de virtutibus moralibus, quorum notitia est in Confessario necessaria, ut circa peccatorum distinctionem, & speciem discurrat.

1. 3. Ut plenius in actuarius, vide D. Th. 2. 2. ibi examinantem triginta octo virtutum naturam, teste Campion. p. 2. cap. 34. n. 6. Ex quibus nonnullæ de sua natura obligant sub mortali ad suos actus; adeo ut vitia eis opposita sint de sua natura mortalia (quamvis in aliquibus excuset parvitas materia) Virtutes quæ de natura sua sub mortali obligant, numerantur tres virtutes Theologica: Justitia Commutativa, Distributiva, Vindicativa, & Legalis: Pietas: Religio: Obedientia: